

Két észrevétel

VISSZHANG - LXI. évfolyam, 44. szám, 2017. november 3.

Érdekes névsort állít össze Vánicsa István *Folytatják* című cikkében (ÉS, 2017/40., okt. 6.). Mint írja „[Botka] lemondását az *mszp.hu* hírei között sem említik, és nyilván soha nem is fogják említeni, ő nincs, nem is volt, vö. Kamenyev, Kirov, Trockij meg a többiek.” (Ismerjük mi ezeket a bolsi módszereket – adódik a rejtett folytatás.)

Mármost ebből a névsorból érdekes kakukktojásjátékot lehetne összeállítani. A három személy közül az egyiket perbe fogták és elítélték (Kamenyev), a másik kettőt nem. Kettővel golyó végzett, a harmadikkal jégcsákány (Trockij). Kettő a Szovjetunióban lelte halálát, a harmadik nem (Trockij, Mexikóban). Kettőnek merénylő vette el az életét, a harmadikét (Kamenyev) hivatalos hóhér. Kettő zsidó volt, egy (Kirov) nem.

De Kirov nem ezért kakukktojás. Kétségtelen, hogy a másik kettő arcképét számos helyről kiretusálták, például Lenin és Sztálin mellől, ám a nevük nagyon is ismert maradt, igaz, az egyedül helyes lenini-sztálini vonal ellenségeiként. Ilyen értelemben szerepelteti őket számos helyen a Sztálin által szerkesztett híres *Kratkij kursz, Az SzK(b)P rövid története* is. Szergej Mironovics Kirovnak, a leningrádi pártbizottság titkárnak viszont a bolsevik mártír dicsősége jutott. Őt 1934. december 1-jén a munkahelye folyosóján, talán féltékenységből egy merénylő agyonlőtte. A peresztrojka idején sokféle mendemonda járta, melyek szerint a merénylő kezét valójában Sztálin irányította, aki Kirovot – bár barátjának nevezte – politikai vetélytársának tarthatta, azonban hitelesen igazolni ezt a verziót nem sikerült. A maga korában viszont a Kirov-gyilkosság mögé egykettőre egész összeesküvés-történetet sikerült összeeszkábálni, és az eset szolgált ürügy gyanánt a Nagy Terror néven elhíresült mézszárlás megindításához.

Így aztán Kirovot sehonnét sem tüntették el, mi több, máig az ő nevét viseli szülővidékén az egykori Vjatka város, Szentpéterváron a Katonaorvosi Akadémia és az Erdőgépezeti Akadémia. Az ő nevét viselte 1935-től 1992-ig a leningrádi, ma – ismét – szentpétervári Mariinszkij Tyeatr, azaz Mária Színház is (nevét II. Miklós anyjáról, Marija Alekszandrovna cárnéről kapta), amelynek balettegyüttesét Nyugaton – beleértve Magyarországot is – ma is Kirov Balettként szokás eladni. (Idei bugyutaság: „A Szentpétervári Balett A hattýúk tava a több mint 65 éve sikeres Kirov Szergejev [valójában Konsztantyin Szergejev – S.A.] koreográfiával készült verzióját hozza el Magyarországra.”)

*

Életem nagyobb hányadában a hivatalos – különösen ünnepi – szövegek állandó fordulata volt, hogy a dicső szovjet hadsereg hős katonái szörnyű véraldozatok árán eltakarították hazánk földjéről a hitlerista csapatokat és magyar csatlósait, a Horthy-rendszer leszerepelt garnitúráját. Mit olvasok ezzel szemben Kovács Zoltán *A kormányfő ünnepei* című írásában (ÉS, 2017/43., okt. 27.)? „Amerikai és brit katonák tízezreinek véraldozata kellett a történelem olyan torz alakjainak eltakarításához, mint Adolf Hitler, Benito Mussolini és Horthy Miklós.”

Persze, október 23. nem az az alkalom, amikor illendő szóba hozni a Szovjetunió háborús szerepét, és ha csupán arról volna szó, amit Kovács Zoltán állít, hogy az Egyesült Államok és Anglia az a két ország, „amely valószínűleg minden országnál többet tett a huszadik századi európai demokráciák védelmében” – egy szavam sem volna. De ha a véraldozatról, azaz az egyszerű katonákról van szó, elkerülhetetlen, hogy leszögezzük: a fasizmust egy hármasszövetség győzte le, amelynek harmadik tagja, a Szovjetunió, bizony, sokkalta nagyobb véraldozatot hozott ezért, mint a másik két nagyhatalom együttvéve, nem is szólva a civil lakosság szenvedéséről.

Fogadjuk el Kovács Zoltán tételét, hogy Amerika és Anglia a demokráciák védelmében harcolt, és tegyük zárójelbe gyanúkat, hogy küzdelmükben – különösen Amerika esetében – a saját imperialista nagyhatalmi érdekek sem csekély szerepet játszottak. A tény akkor is az, hogy a szovjetekkel együtt győztek. Minden elismerésem például a hihetetlen technikai és logisztikai előkészületeket igénylő normandiai partraszállás amerikai, brit (és kanadai) hőseinek, de aligha jutnak el e hadműveletnek akár csak a közelébe – legalábbis nem további százezrek feláldozása nélkül –, ha nincs előtte a sztálingrádi csata és a szovjet hadsereg azt követő keserves harca, a határokig és azokon túl. De még abban sem vagyok biztos, hogy az amerikaiak és az angolok könnyű szívvel vették volna, ha a Vörös Hadsereg megáll a szovjet határnál, és nekik kell a szabadság és demokrácia nevében egész Németország és Kelet-Európa területén felvenni a harcot a keleti frontról átdobott német haderővel (még azt is figyelembe véve, hogy győzelmük esetén jelentős befolyási övezetet nyernek).

Roosevelt és Churchill a Jalta előtti máltai találkozáson még arról beszélt, hogy a Japán feletti győzelem 1947 körül várható, és mivel még nem lehetett tudni, hogy az atombomba kifejlesztését szolgáló Manhattan-terv használható fegyvert fog-e eredményezni, az, hogy Sztálin hajlandó csatlakozni a Japán elleni harchoz, döntő jelentőségű volt. Egy amerikai memoár szerint amikor az oroszok Jaltában bejelentették, hogy készek hadba lépni Japán ellen, King admirális (az Egyesült Államok haditengerészetének főparancsnoka) kijött, és azt mondta: „Most mentettünk meg kétmillió amerikaiat.”

Az egyenlegbe azonban az is beletartozik, hogy cserébe feláldoztak nem kevesebb szovjet katonát.